

مهولهوی

جه کیم مه لا سالج

(لیکولینهوه، پیشکتین، شیعری بلآو نه کراوه).

ناوی کتیب: مهوله وی (لیکولینه وه، پشکنین، شیعی بلآونه کراوه).

نوسهر: حه کیم مهلا سالح

بلاوکه ره وه: ناوهندی بلاوکردنه وهی فرههنگ و نهده بی کوردی

ئیتشاراتی سه لاهه دینی نه بیووی

تیراژ: ۳۰۰۰

چاپی یه که م: سالی ۱۳۷۶ی هه تاوی

تهرحی رووبه رگ: هادی زیاته دینی

* نهم کتیبه له سهر نهرکی
به ریز کاک محهمه د فه تحی (کامیارانی) چاپ کراوه

- ۵ - پېشه کی به کی کورت
- ۷ - باری ژبانی مهوله وی
- ۱۳ - سهرچاوه کانی هونه ری شیعری مهوله وی
- ۲۱ - واژه
- ۲۶ - کارتیگردنی مهوله وی له سهر شاعیرانی هاوچه رخی و دوای خوی
- ۵۲ - شیعری مهوله وی و بونی خاک
- ۶۶ - مهوله وی و په خنه ی نه ده بی
- ۷۳ - نه و هه ولانده ی که بو خزمه تی بهرهمه کانی مهوله وی دراوه
- ۷۶ - نه و سهرچاوانه ی که سوودیان لڼ وه رگیراوه
- ۸۱ - پشکین
- ۱۵۲ - ناخ فله ک جه ده س که چ په فتاریی تو
- ۱۵۳ - نازیز بی مه یلیت زینده گیم تال که رد
- ۱۵۵ - نازیز فیراقت دل که رده ن وه هوون
- ۱۵۷ - ئامان هامسهران دهر دم کاری یه ن
- ۱۵۹ - ئاینه ی زهور سیفاتی غه بی
- ۱۶۰ - نه و دانه بابام جه رهوزه ی به هشت
- ۱۶۱ - نه ی هوچن سهر چه نگ چه رخی چه پ وه رد م
- ۱۶۴ - ئیمشه و دیارن دهر دم کاری یه ن
- ۱۶۴ - ئیمشه و وه که رده ش دل بی پرده بی
- ۱۶۶ - باقلت نه وی له که لامتا
- ۱۶۶ - به هشتی باقی دیه ن دل به رن
- ۱۶۷ - بلیسه ی ناهیر نه دهر وون خیزان
- ۱۶۸ - تاقی خانه قای دل پر وه لوه له ن
- ۱۷۰ - توی دهر وون وه نیش زامانی خه تر
- ۱۷۱ - ته سیکینی دله ی پر چه خاره که م
- ۱۷۲ - ته لاکه ی جه مین قال بوته ی عشق

- ۱۷۴ - ۲۷ - جه قه قهقهه هه ی ره عد مینای هه وری تار
- ۱۷۸ - ۲۸ - جه مین ره شک جام جه م نومای جه مشید
- ۱۸۱ - ۲۹ - چون به نده به و به ند ئیخلاسی به نده ن
- ۱۸۳ - ۳۰ - حوققه ی خه زینه ی ته جه لای زاتی
- ۱۸۵ - ۳۱ - خالۆی ته سکین به خش دله ی پر ده ردم
- ۱۸۸ - ۳۲ - خورشیده که ی بورج مه لاحه ت سوپهر
- ۱۹۰ - ۳۳ - دله دیاره ن بئ قه راره نی
- ۱۹۲ - ۳۴ - دیسان هم گه رده ش چه واشه ی به دخو
- ۱۹۴ - ۳۵ - دوکه لی قلیان وه ش نه فه سیوه ن
- ۱۹۵ - ۳۶ - ساچۆن دل وه شاد دلشاد نه بۆ شاد
- ۱۹۶ - ۳۷ - ساقی ساوه یاد ئیمه و هام فهران
- ۱۹۸ - ۳۸ - سه رمه ودای قه له م هه کاکه ی عه شق
- ۲۰۱ - ۳۹ - سه راپای ئه عزام ئیسک و مه غز و پۆست
- ۲۰۱ - ۴۰ - شه ست په ر سه وزبان وه رووی زه رده وه
- ۲۰۲ - ۴۱ - شه مال لای سه رووی ساوای سایه نه و
- ۲۰۲ - ۴۲ - شه وق شادی نۆ
- ۲۱۳ - ۴۳ - فیدای دیده ت بام وه بئ مه ی مه سته ن
- ۲۱۴ - ۴۴ - قوربان چه م چه مش وه تۆ نه که فته ن
- ۲۱۶ - ۴۵ - کووره ی دل چمان جۆشش وه رده وه
- ۲۱۷ - ۴۶ - کوله که ی که لله م په ی شکاری خه م
- ۲۱۷ - ۴۷ - گه رمی ده رد قامه ت که رده ن وه کاهنی
- ۲۱۹ - ۴۸ - لا و نامه وه
- ۲۲۱ - ۴۹ - من خۆ خه فه ت جفت چه فته ن قامه ت
- ۲۲۲ - ۵۰ - مه یۆم جه ده روون
- ۲۲۵ - ۵۱ - وه نیم نیگای عه ین جه پیواره وه
- ۲۲۵ - ۵۲ - هازرنکه ی زه نگ سه ره قه تار مه یۆ
- ۲۲۸ - ۵۳ - یادم نه مشی جه گه ردین حال دا
- ۲۲۹ - ۵۴ - یه ئجوجی خه یال گه برته ن قه لای هۆش

- پيشه ڪي به ڪي ڪورت -

مهولهوي ههڙچهنده گلهي ميڙووي ٿو سهردهمهي هيٺاوه ته سهر خوي و ، ههڙچهنده شيعره ڪاني ههڙ حيكايهت له ڙياني چينه ڪاني سهرهوهي ڪومل ٿه ڪن و ، ههڙچهنده موناسه به تي شيعره ڪاني نر خيڪي ٿه و توي ڪومه لايه تي يان ٺيه و چاوي له ده يان و سه دان ڪيشه و گرتي خه لڪ نوقاندوه . ڪه چي هيشتا ههڙ ٺه بي له ريزي پيشه وهي شاعيره به ده ستلا ت و توانا داره ڪاني رابوردي ٺه ده به ڪه ماني دابنين . چونڪه به راستي به خه يالي ناسڪ و ده ست و په نجهي هونه ري يه وه ڪاريڪي ڪردوه ڪه نمونه ي زور ڪه مه و مه گهر نالي له شيعري رابوردماندا توانيبيتي ٿاوا هونه ر به لوتڪه بگه يه ني .

له باسي مهوله ويڊا به ر له هه موو ڪه سي پنيوسته په نجهي ريز بؤ زاناي هيڙا مامو ستا مه لاهه بدولڪه ريمي موده ريس دريڙ بڪريت ، ڪه هه ندي له ته مه ني خوي به خشي و ته رخان ڪردبؤ بوڙانده وه و ليڪولينه وهي به ره مه ڪاني ٺه م شاعيره مان ، هه ر له نامه ڪانيه وه هه تا چوار شاڪاره ڪهي ، ڪه به وه ش په نجهه ريه ڪي گه وره ي له رووي دلداراني ٺه ده بي ڪوردي و مهوله ويڊا ٿاوه لا ڪرد .

ٺه گهر ٺه و مامو ستا به ريزه نه بو ايه ڪي ٺه يتواني به تايه تي خوي بدات له قهره ي (الفضيلة) و (الفوائح) ه ڪهي . به ليڪدانه وهي واڙه و ليڪولينه وهي به يته ڪاني ديواني قه سيده و غه زله ڪانيشي هزاراني وه ڪ ٽيمه و ماناني هوشيار ڪرده وه و مينبه ري شيعري پرله هونه رو ره سه ني خو ماني پي نشان داين .

ٺه گهر ٺه و ڪاره ي ٺه وان نه بو ايه ڪهي ٽيمه ٺه وهنده عاشقي مهوله وي ٺه بو وين و؟ ڪهي ٽيمه ٺه وهنده مهوله وي مان ٺه ناسي ؟

مينش ٺه و عه شقه پالي پيوه نام ڪه له شاري سنه دا ٺه م مال و ٺه و مال و له هه ورامان و سارال و ده وروبه ري سنه دا ٺه م دي و ٺه و دي بڪه م و به دو اي

به یٚتٚکی رٚشنای نه دیویدا ماندوو نه بٚم . تا به لکو مه لٚیه کم بن به دهسته وه و
بیخه مه سه ر خه رمانی نه ده به که ی . کاتی به یه کجاری که و تمه نیوه
راستی باخچه که ی شاعیره وه و بٚنی گولان سه ر مه ستیان کردم ، بینیم به سه ر لقی
شاگولیکه وه بولبولی به کول نه چریکینی ، منیش شیعره کانی مه وله وی فیریان
کردبووم که له زمانی بونه وه ره کانی سروشت حالی بٚم . بٚیه که به په رٚشه وه گویم
بٚده نگه سیحراویه که ی هه لخت .. تی گه شتم بٚم نه لنی : من رٚحی مه وله وییم ..
رٚله گیان ، کاره ره له وه دانیه تٚ خٚت هه لداو یته بنی ده ریا و سه ده ف بدوزیته وه و
له دوو توئی سه ده فه کاندایه وه ره و زبٚه کانی من به ده ست بینی .. نه توانی له گه ل
نه وه داکاری تریشم بٚ بکه یت .

له مه نه وه تی گه شتم که نه بٚی هه ندی قسه بخه مه پال قسه ی به نرخی نه وانه ی
که لٚنکولینه وه یان له سه ر لایه نه کانی ژیان و هونه ری مه وله وی کردوو وه هه م به
وردی دیوانه که ی بٚشکنم .

جا خوینه ری خٚشه ویست : نه م به ره مه ی له به رده ستدایه به ری ره نجی
شه ش سال ته قالایه و هیوادارم ئیوه ش و رٚحی هه میشه ناماده ی مه وله ویش لنی
رازی بن و منیش به م کاره م توانی بٚم خزمه تیکی گچکه م بٚشکه ش به کاروانی
نه ده به که مان کردبن .

هه ربژین

حه کیم مه لاسال ح ۱۹۹۶/۳/۱

باری ژيانی مهولهوی

له باره ی چۆنیه تی ژيانی مهولهوی یه وه هه ندی جار واخراوته بهرچا و که هه ژارو که مدهست بووه . به تایبه تی بهرینز ماموستا مه لاهه بدولکه ریمی موده ریس زیاتر پنی له سه ره نه وه داگرتوه . له لاپه ره (ک) ی پیشه کی دیوانی مهوله ویدا نوسیویانه : باری ژيانی ئابوری ی مهولهوی زورناخوش بووه ، به لام ئه ورزی بووه به و ژيانه ، وه زۆربه ی وه ختی خو ی به شیوه ی دهرویشی رابواردوه .

پاشان له زاری حاجی شیخ مسته فای هه ولیری یه وه پیمان ئه گه یه نی که مهولهوی له نان و دۆبه ولاره هه چی تری نه بووه و بگره نان و دۆباشترین خواردنی بووه .

له گه ل ریزم دا بۆ ماموستای پایه بهرز ، من ئه مه وی له م گو شه یه وه هه ندی شت بدرکینم که ئه وه رهت بکه نه وه مهولهوی هه ژارو نه دار بووه .

۱ - مهولهوی جگه له وه ی کوره مه لاهه بووه به نانی مه لایه تی ژيانیکی مام ناوه ندیان به سه ر بردووه ، له ناوچه ی تاوگۆزیش دا مال و مولکیان هه بووه که ژيانیان له سه ری رۆشته به ریه .

۲ - مهولهوی کاتن که گه وه بووه و پینگه شتوه ، واته له سنوری ژيانی مالی باوکی ده رچووه ، ئیتر خو ی به هۆی زانست و به هره که یه وه بۆته هاو خوانی شیخه کانی هه ورامان و پاشاکانی جاف و والیه کانی ئه رده لان و پاشاکانی بابان که له و رۆژگاره دا ئه مانه گه وه ترین ده سه له تی مه زه به ی و سیاسی یان بووه ، له گه ل ئه م ده سه له ته ش دا هه ریه که به نیازی خو یان مه وله ویان لاواندۆته وه و ریزیان له که سایه تیه زانستی - ئه ده بیه که ی گرتوه . جا که سیک ئه م چینه نه نیازیان پنی هه بن چۆن دیلن هه ژاری روه ی تی بکات و به نه داری بژی ؟ .

۳ - مهولهوی مه لایه کی رۆشنبیر بووه و عه وامانه بیرى نه کردۆته وه . بۆیه که

رینگای حه جی گرتوته بهر ، واته له باری ژبانی زیاتری هه بووه ، نه گهر ژبانی ههر نان و دو خواردن بوایه چون نهیتوانی حه ج هه لېژیری ؟

۴- له شیعری (۱۹) ی پیتی (دال) دا شیخ عهزیزی جانه و هره داوای پارهی لئی نه کات . نه م شیعره کاتی و تراوه که ههردووکیان فهقی بوون و نه و رۆژانه بووه که مهولهوی به هوی خویندنه وه ماوه یه ک سنه به جی دیلئی و نه چیتته بانه .
نه مهش نیشانهی نه وه یه که له فهقییه تیشدا مهولهوی هه ربوو یه تی و باخه لئی گهرم بووه .

۵- مهولهوی نه وه ندهی هه بووه که ژبانی کۆمه لیک له خزمه کانیشی مسۆگهر کردوه و ئیداره ی کردوون .

کاک ره ئوف عوسمان له به شه عه ره بیه که ی گۆفاری کاروان ژماره (۱۳) دا چهند به لگه نامه یه کی میری میرانی بلا و کردۆته وه که یه کیک له و به لگه نامه یه وای دیاری نه گهن که مهولهوی سیانزه خیزانی له گه لدا بوون و ژبانی دابین کردوون . - که پاشان به لگه نامه کان نه خه یه روو . -

نه مانه ی که باسمان کردن چهند به لگه یه ک بوون له سه ر نه وه ی که مهولهوی نه ک ههر هه ژار نه بووه ، به لکو دارا بووه و ژبانیککی خوش و ئاسوده شی هه بووه . وه له ناوشیعره کانیشدا خه می نه بوونیو نه داری دیار نه یه ، مهولهوی شاعیری مونسه باته ، نه گهر هه ژاری و برسیتی کسپه یان له جه رگی هه لساندا یه نه وابه مونسه به تی رۆژیککی تالی ژبانیه وه چهند به یتیککی بۆ نه وتین .

من له مه لگانه دا نه م ویستوه نرخی مهولهوی له دارا و نه دارایی دا دیاری بکه م ، به لکو مه به ستم نه وه یه که رۆشنایی بخه مه سه رباری ژبانی و یه کیکم له و که سانه ی که پینم خوشه مهولهوی به ژبان و شیعره کانیه وه به باشی ساخ بکریته وه ، چونکه به یه کنی له گه وره ترین مایه ی شانازی نه ده به که مانی نه زانم و به یتویستی

سهرشانی خومی ئەزانم که هەرچی بۆم بکری ئە وهختی خۆم دابنیم بۆ
ئەم مەههسته پیرۆزه.

- به لگه نامه ی یه که م -

علی ویس با برادرانش ، محمد ویس ، سان احمد ، درویش ، سلیم با
برادرانش ، محمد ، قادر، علی ویس ، عزیز با برادرانش ، کیانی ، شایس ، سلیمان .
عالیشان معلی مکان ، ارادت و صداقت نشان ، خالوی محمد بیگ سلمه الله
تعالی بعد ازسلام مشهود میدارد که درینوقت بقرار پیشتر سیزده باب خانواران
مرقومین فوق را بآدمیت جناب مستغنی الالقاب مولوی قرارداد و آنها را باو
واگذار نمودیم و خرج وحواله جات آنها را بکلی از دفترخانه اخراج کردیم ،
دربیان تأکید بشما اظهار و اشعار مینماید البته من بعد بهیچ وجه
من الوجوه علاقه و رجوعی بآنها نداشته و مزاحم حال و متعرض احوال آنها نشده .
فارغ البال و آسوده حال بوده باشند . بآمر آدمیت معزوالیه قیام و اقدام نمایند .
کوتاهی جایز نداشته (ودر عهده است) .

۲۳ جمادی ۱۲۶۱

عبدالله

میرمیران

واته : عهلی وهیس له گه ل براکانیا . محمه ممه د وهیس ، سان ئە حمه د ، ده رویش
سه لیم له گه ل براکانیا . محمه ممه د ، قادر ، عهلی وهیس . عزیز له گه ل براکانیا .
که یانی ، شایس ، سلیمان .
خاوه ن شکۆی پایه دار ، دوستی راستی نیشان ، خالۆ محه ممه د به گ سه لامی
خوای لئ بئ . دوای سلاویکی شایان له م کاته داکه به پئی بریاری پیشوتر سیانزه

خیزانی ناوبرا و له سه ره وه که دهست و پیوهندی ئاوازه بهرز مهوله وین و سه پرهرشتی کهری ئهوانه و خهرج و حهواله گه لیانمان به گشتی له دهفته رخانه نه هیستوه ، له م باره وه پیتان رائه گه یه نین و ئاگادارتان ئه که یه که به هیچ شینوه یه که ههقتان به سه ریانه وه نه بیت و حالیان مه گرن و هیچ کاریکتان به سه ریانه وه نه بیت . دلنه وایان بکهن و ئاسوده یان کهن . وه به فرمائی ئه و به ریزه (واته مهوله وی) له گه لیان بجولینه وه . که م وکوری مه کهن و له زامن دان .

- به لگه نامه ی دووهم -

خویش واقاربان جناب عالیجناب اخوی مولوی (بدانند) البته بورود رقیمه عالی ، باکمال امنیت و خاطر جمعی ، باخانه و کوچ برخواستنه ، بشهرزور اقامت نمایند ، و در هر مواد فارغ البال بکسب و کار خود مشغول شده ، و آسوده حال بدعای بقای دولت عالی پردازند ، و در این خصوص خاطر را جمع دارند ، حسب المقرر عمل نمایند (ودر عهده است) .

۹ ب ۱۲۶۴

عبدالله

میرمیران

واته : دوستان و خزمائی جهنابی پایه بهرز مهوله وی برام . بزائن ئه له ته به گه شتنی نامه ی سه ره وه ، به و په ری ئاسایش و دنیایی یه وه به ره و شماره زوور کوچ بکهن ، له هه موو کاتیکابه ئاسوده یی سه رگه رمی کارو کاسپی خوستان بن . وه به ئاسوده یی نزا بو مانه وه ی دهوله تی هیژا بکهن . له مروه وه دنیای بن و به پنی بریار هه لس و کهوت بکهن . له زامن دان .

- شیعری مهولهوی و بۆنی خاک -

له گۆفاری سروهی ژماره (۱۲۱) داکاک محهمه دی حه مه باقی و تاریکی له سهر مهولهوی بلاوکردۆته وه که به پینو یستم زانی لیره دا هه لوه سته یه کی له سهر بکه م ، چونکه خۆم له بهر نامه دا هه بوو که و تارئ له م باره وه بنوسم و له م ره خسه یه دا ناوه رۆکی و تاره که م ده رته که وئ .

دوای ئه وهی دوو جار و تاره که م خوینده وه بۆم ده رکه وت که ئه کرئ و تاره که بکه ین به دوو به شه وه ۱ - هه ندئ لایه نی پرشنگداری ده رباره ی مه ولهوی تیا به و ئه وه به جینگه ی خۆی ئه بنی ده ست خۆشانه به کاکه حه مه بلین بۆ په ی بردن به ولایه نانه و به لگه هینانه وه له سه ریان .

۲ - هه ندئ لایه نیشی تیدا بوو که نه متوانی له سه ریان رانه وه ستم ، چونکه کپ و کزن و له کاکه حه مه چاوه رئ نه ئه کرا به وشنوه به سه ریاندا رته ببن . وه کو :
یه که م ، کاکه حه مه نوسیوو یه : له ماوه یه کی کورتی تا قی کردنه وه ی شیعریا .
واته مه ولهوی ماوه ی تا قی کردنه وه ی شیعری کورت و که م ته مه ن بووه . به لام دیاره پینچه وانیه ئه مه راسته ، ئه مه بۆشاعیریکی وه کو (سواره ی ئیلخانی زاده) بگوترئ دروسته ، چونکه له گه رمه ی کارکردن دا بوو له ته مه نی (۳۳) سالی دا کانیای ژیا نی وشکی کردو کاروانه که ی به ناکاوی به جئ هیشته . وه هه روه ها که سیککی وه کو خوشکه (ژیلا) ی جوانه مه رگ .

به لام مه ولهوی (۷۹) سال ژیا نی به سه ر بردوو ه ، جا ئه گه ر له بیست سالی یه وه ده ستی کردبن به شیعر وتن ، که له هه ندئ له شیعره کانی زه مانی فه قئ یه تیدا دیاره هه ر له م ته مه نه و به ره و خوارتردا وتونی ، ئه وا (۵۹) سال خه ریکی تا قیکردنه وه ی شیعر بووه ، که ئه مه ش ته مه نیکی که م نیه و بگه ره زۆریشه .
دووهم ، نوسراوه : چ لای جه ماوه ری هه ژاری ناوچه دوا که وتوو ه که ی ، چ لای

پیرو پیرزاده کانی و ، چ لای زانایان و ، چ لای میرانی بابان و ، به تاییه تیش لای میرانی ئه رده لان و ته نانهت لای سهرانی قاجاریشه وه ، به که سیکه زاناو ره وشت بهرز و خاوهن هه لو نیست و دلسۆز ، سهیری کراوه و ، جینگه و پریزی تاییه تی هه بووه و ، پله و پایه ی مه زنیان بۆداناوه .. هتد .

ئهمه ی کاکه حه مه فه رموویه تی راسته و گومانی تیانیه ، به لام من پیم خوش بوو کاکه حه مه له م ریزه دا پاشا کانی جافی له بیر نه چوايه ، که ئه مانیش به هه مان چاوو بگره زیاتریش سهیری مه وله ویان کردووه . په یوه ندیی گیانی به گیانی مه وله وی به (محه مه د پاشا و مه موود پاشا و قادر به گی که یخوسره و به گه وه) نابنی له بیر بکریت .

سئیه م ، نوسراوه : دیسان هه رئه م شازاده یه (واته غولام شاخان) له گهل ئه وه ش دا که له باوه ش دایکیدا گه و ره بووه ، سه دان فرسه خ له زیدو زمانی مه وله وی یه وه دووره که چی ئه وه نده عاشق وهۆگرو سه راسیمه ی شیعیری مه وله وی بووه ، نه که هه ربه دیالیکتی (گۆرانی) ، به لکو سه یر له وه دایه ، به شیوه زمانی ناوچه ی (تاوگۆزی) شیعیری له گهل مه وله ویدا ئال و گۆر کردووه .

غولام شاخان ئه وه ی تا ئیسته دیاربن شیعیری به فارسی زۆرتره ، واته به زمانی دایکی که له کۆشیدا په روه رده بووه . بۆ به شه که ی زمانی باوکیشی به دووزاراوه ی کوردی شیعیری وتوه ، به لام شیعه کانی - ئه گه ر هه رئه وه ی وتبن که دیارن - به زمانی کوردی که من و له چه ند شیعیری تی نا په رن . شیعه به هه ورامی وتن باوی قه له مبه وه ی ئه رده لانیه کان بووه ، ئه وه هه یج و به شیوه ی جافیش من پیم وایه دوای تا قی کردنه وه که ی مه وله وی که (العقیده ی المرضیه) ی پی نویسیوه ، یا شیعیری (توپلاخه ی دوو که ل هه جران دله رل ۱۳۴ دیوان) له هه ریمی ئه رده لانیس دا بووه به باو ، فخرالعلماء سه رعیش دوو شاعیری ئه وه دوره ن

وبههه مان زاراهه شیعیان وتوه ، ئیتر غولام شاخانیسه لهو بازنهیه بهدهرنیهو
ئه میش لهومهیدانه داخوی تاخی کردۆتهوهو ئهوه دوو شیعره ی نویسه .

پاشان ئه بئ ئه وهش بلیین که ناوچه ی تاوگۆزی شیوه زمانی تاییه تی خۆی نیه ،
به لکو جافی یه وه له هه موو ناوچه کانی (جوانرۆ ، هه له بجه ، شاره زوور ، که لار ،
ده ربه ندیخان) دا بره وی هه یه وه به ته واوی له ئه رده لانیه وه نزیکه - جگه له هه ندئ
واژه ی تاییه تی هه ردوولا نه بئ - ئه مه جگه له وه ی سالانه جافه کان چه ند
مانگیکیان له ناوچه ی سنه دا به سه ربردوه ، به هۆی گه رمیان کویستان کردنه وه .
که واته غولام شاخان نه ک هه ر نزیک بووه له شیوه ناخافتنی مه وه وی ، به لکو
ئه توانین بلیین یه کینن .

چواره م ، نوسراوه : بو وینه شاعیریکی پیشینه وه سه ودای نیشتمانی وه ک (
ئه حمه دی خانی ۱۶۵ - ۱۷۶) سه رباری ئه وهش که شاعیرانی ترمان له مه وه
فیری دلداری خاک بوون ... که چی له تیکرای داستانی (مه م و زین) ه کهیدا ،
که داستانیکی خۆمالیانه شه ، به لام له باس و خواسی په یوه ندی کۆمه لایه تی و داب
و نه ریتی خۆمالیاندا ، ئه گه ر له گه ل شیعی شاعیرانی دراوسینکانماندا تیکه ل
بکری نانا سرتیه وه .

له گه ل ریزم دا بو ئه م رایه ی کا که حه مه ، خوا هه لئاگری (خانی) زۆرخۆمالیانه
بابه ته کانی رازاندۆته وه ، شاکاره که ی دکتور عزالدین مصطفی رسول که خۆی
وه ری گپراوه ته سه رزمانی عه ره بی ی هاوسیمان و زۆر به ئاسانیش عه ره به کان
هه ست به وه ئه که ن که ئه وه داب و نه ریتانه کوردین و هیچی به لای داب و نه ریتی
عه ره ب دا ناچی . پیم وایه بو هه ر زمانیکی تریش به هه مان شیوه یه (جه ژنی نه ورۆز
و داخوازی زین و ناردنی هه جبی وشایی تاژدین وستئ و پوشتنی میربو پراو
وشیوه ن و به یه ک گه شتنی زاواو بوک) به ته واوی کوردانه ن ، به لام چونکه ئیمه له

له هجه كهى مهوله ويه وه نزيكىن و پوژانه دوور ونزيك له گه ليدا ئه ژين و له به رامبه ر
ئه مه دا له له هجه كهى خانیه وه دوورين، ئيتير پيمان وايه ئه مهى مهوله وى
خوماليانیه و ئه ونه !!..

هه رچه نده منيش بۇ خوم له وه وايه دا ئه ژيم ، به لام كه وه رگپرانه كهى هه ژارى
خواليخوشبو ئه خوئنه وه ئيتير ئه وه م له سه ردا نامينى ، چونكه به راستى بابته كان
خوماليانن .

پينجه م : كاكه حه مه واى ديارى ئه كات كه شيعره كانى مهوله وى له هى خانى
و حاجى قادرى كوئى و نالى و سالم نيشتمانى ترن .

له وه دا كه شيعره كانى مهوله وى زياتر بونى خاكيان لى دى .. راسته وقسهى تيا
نيه . به لام له لايه كى تر وه مهوله وى قهرزارى نيشتمانه كه ئه وشاعيرانه به هه لوئست
قهرزه كه يان دا وه ته وه .

نيشتمان له و پوژه دا هه ر ئه وهى له مهوله وى نه ئه ويست كه شيعره كانى بونى
خاكيان لى بيت ، ئه وه شى لى ئه ويست كه له تيك شكانى ئيماره تى بابان دا
سوزيكي بكر دايه ، وه كو ئه و شيونه به كولهى نالى و سالم كرد وويانه . جا ئه گه ر
مهوله وى ئه وئى به نيشتمانى خوى نه ئه زانى ئهى بۇچى دواپلهى خوئندنى له
سليمانى ته واو كرد وئيجازهى مه لايه تى تيا وه رگرت ؟ . ئهى بۇچى بو وه
هاوخوانى ئه حمه د پاشاى بابان و ؟ ئهى بۇچى كومه ك كردنى عه بدوللا پاشا
قبول ئه كات ؟ ئه و عه بدوللا پاشايهى كه شيخ ره زا واته نى (له شكرى والى سنهى
شپر كرد) . ئهى بۇچى په يوه ندىي رۇحى له گه ل (كاك ئه حمه دى شيخ) دا
دروست كرد ؟ ..

يا ئه مه ش به ولا وه ، خوئن نيشتمان ئه وهى لى ئه ويست كه بۇ ئه و چه ندين
گير وگرفتهى ئيماره تى ئه رده لان دلؤپن فرميسكى برشتايه ، ئه مه له كاتيكدايه كه

کوری مه حموی یار وه یسی هاوړی ی به گولله ی ویل ته کوژری ، له چند شیعدا شین و شه پوړی بو ته گپړی .

نه مانه نیشانه ی نه ون که ناسوی بیر کردنه وه ی هاوچه رخیانه ی مه وله وی زور بهر تنگ بووه ، به لام هی خانی ونالی و سالم و حاجی فراوان بووه و کوستی گه وره ی نیشتمانیان هه ست پینکردووه و به دل و گیان له گه لیدا ژیاون .

وه ته گه ربی په یوه ندیی بوونی له گه ل نالی و سالم دا له سهر نه وه بووه که به شپوه ی عهروض شیعیان وتوه . ههروه کوکاکه حه مه له م باره وه ناماژه یه کی کردووه . نه ی خو سه رجه م شیعه کانی شیخی بهاء الدین به هه مان شپوه ن و به فارسیش و تراون ، نه ی بو له گه ل نه م دا دلی گه رد نه یگرتوه ؟ یا له گه ل شیخی (ضیاء الدین) دا که چند دانه یه ک شیعی کوردی هه یه و ئیتر هه موو دیوانه که ی عه ره بی و فارسی یه و به هه مان وه زنن که مه وله وی دلی پنیان ناکریته وه . خو نه م شیخه و سالمی سته جووته ده ست پینشکهری نه ون که له سنوری جوگرافیای نه رده لان دا بهرنامه که ی مه وله ویان شپوه اندو شیعی کوردی یان به شپوه ی عهروض وت . نه ی بو له بهرام بهر شینخی (ضیاء الدین) دا دلی گه رد نه یگرت ؟ به لکوبه پینچه وانوه تادوار پوژه کانی ته مهنی هه ر دل به ندی نه م شینخه بووه . نه گه ر مه وله وی نه و بهرنامه یه ی خو ی نه وه نده به لاوه گرنگ بووه . نه بوایه دلی له شینخی (ضیاء الدین) هه لکه ندایه ، با هه زار جار پیرزاده شی بووبی ، چونکه به په پیره وی کردن له قوتابخانه که ی نالی بناغه ی قوتابخانه که ی نه م تیک نه دات و شوړش به سهر بهرنامه که یدا نه کات . نه مه شیعیکی شینخی ناوبراوه ، له بهر نه وه چونکه تائیسته رو شنایی نه دیوه به پنیو یستم زانی لیره دا بلاوی بکه مه وه .

شهرعی نه نوهر په هبه رم بی ، پشتیوانم بوچی یه ؟
شینخی جاهیل ، پیری غافل ، قه لته بانم بوچی یه ؟

مه حفهل ئارايي سه فاي شاهيدي زيکري خه في
هاي و هوويي سه رسه ري و زيکري زه بانم بوچي يه ؟

(ريشه که ي هه و ساري ته مه ع) بي ، سوبحه دانه ي فاقه بي
هه ردوو ته سپايي ريان من ئه ين و ئانم بوچي يه ؟

عيززه ت و زيلله ت په رستن سفله يي و بي عاري يه
من که بي قه ي دو شه ره ف مام خان و مانم بوچي يه ؟

تي گه ييشتن دوورنيه ، فه زل و هونه ر مه ئدوونيه
سه رف و نه حوو مه نتق و شه رح و به يانم بوچي يه ؟

بانگي نو شانوشي ته حبابان له گولشه ن دانه بي
چه هچه هه ي که بکان و نه غمه ي بولبولانم بوچي يه ؟

سه بزه پو شاني چه مه ن ته مرؤو سبه ي روو زه رد ده بن
به رگي عاري و فاخري و روتبه و نيشانم بوچي يه ؟

خا کپايي عاليمان و عاميلاني مه دره سه م
واعيزي پر گو له قه ندو نان و خوانم بوچي يه ؟

لاله يي نو عماني دنيا داغي باغي باغي يه
(فهوزيا) بي ياري سادق ، گولستانم بوچي يه ؟

ئایا مهولهوی له بهرامبهر شیعرنیکی وادا که ئه توانین ناوی بنین کۆدیتایه ک به
سه رپیازه کهیدا چ هه لۆیستیکی هه بووه ؟ .. له وه لام دا ئه بن بلین هیچ دیار نیه و
تاها توویشه شیخ به لایه وه خوشه ویست تر بووه ، ئایا ئه مه له گه ل بو چوونه که ی
کا که همه دا جووت ئه بنی ؟ .

شه شه م : کا که همه له وتاره کهیدا سنوورنیکی جوگرافیای کیشاوه له
(چه می زه لم) ه وه تا (قولله ی وه یس) که گوایه کۆماری مهولهوی یه و خه یالی
مهولهوی شوره ی به ده وردا چنیوه .

به لام ئه م کاره زووتر بهرله مهولهوی کراوه . بیسارانیش له هه مان جوگرافیادا
قه تیس بووه و ئه گه ر واژه گه لی (سۆسه ن خال ، ریحانه ، چنوور ، بهرزه ، وه نه وشه ،
کۆسالان ، که له ده ر ، عه والان ، سه ره واله ، کاوان ، تافی دیوه زناو ، نسار ، ره ز ،
به فراو ، قه لوه زه ، بیساران ، چه مه ری ، یوسف = یوسف یاسکه ، ده ردین = مه ولانا
ده ردین ، باباشیخ ، شنۆ و شه مال) له دیوانه که ی ده ربهاو یژین ، شتیکی وه های
پین نامینتیه وه .

وه لی دیوانه ش که هه ر بهر له مهولهوی ژیاوه به هه مان شیوه یه و ئه گه ر ئه م
واژانه ی لێ بسه نینه وه ئه وا هه گبه که ی خالی ئه بیتته وه (شه م ، خه سه ره و ،
ره نه جووری ، عیلی مرادی ، جاف ، سارال ، گه رمیان ، ئیلاخ ، له یلاخ ، سیامال ،
هه وار ، ته لمیت ، سه رکلاوان ، کۆچ و کۆچبار ، شه تاو ، کاوان ، بهرزه ، چنوور ،
سۆسه ن .. هتد) .

که واته نابئ ئه و کاره هه ر به هی مهولهوی بزاین و ئه بنی ئاگامان له شیعر ی
شاعیرانی تری نیوسنووری جاف و ئه رده لان بن که زۆر به ی هه ره زۆریان له هه مان
جوگرافیادا ئه خولینه وه .

حه وه ته م : کا که همه له وتاره کهیدا وای دیاری ئه کات که (باس و خواسی

پەيوەندىيى كۆمەلەيەتى و داب ونەرىتى خۆماليانە (لای مەولەوى كوردانەترن تالای خانى . من پىم خۇش بوولەم بارەوۋە كاكە ھەمە چەند نمونەيەكى بەينايەتەوۋە كە ديوانە كەي مەولەوى پرىيەتى . ھەرۋە كو (۱۲) نمونەي لە سەر (با) و (۲۴) ي لە سەر ناوى شوينە كان ھىناوۋەتەوۋە . بەمەش باخچەي ليكۆلينەوۋە كەي رازاوتر ئەبوو ، ئەمەش شتىك نىە كە بكرى بەژىر لىئوۋەوۋە ، بەلكو پىئويستە لە گەل باسى مەولەويدا بايەخى تاييەتى بەمبابەتە بدرى ، چونكە مەولەوى وەستايانە ديوارى ئەم لايەنەي ھەلچىئوۋە . بۇ نمونە باچاوى بەمبەيتانەدا بگىرپىن .

ئاخ قوۋەي زەمىن دەروونم كەم بى بوولە كەي سفتەم سەرەراي خەم بى (لە ۸۷ ديوان)

وہشاندىنى خۆلەمىش بەسەرپرېنگادا نەرىتىكى ناو كوردە و بۇ ئەوۋەش ئەيوەشىنن چونكە ئىتر ئەورېنگايە گىاي تيا سەوز نابى و بۇ ھاتوچۇ كوردن ئاسانە . لەدىدا ديومانە زۇرتتر ئەمكارە لە سەرەرپىي نيواندى و كانى دا ئەكرى .
يا :

بالا كەردەوۋە مەيل ئەو لاي پەستىي وردىكلانەن دەروازەي ھەستىي (ل ۱۰۶ ديوان) .

دەرگاي نزم و بچوك دانان لەمالاندا نەرىتى ھەورامانە بە تاييەتى ، چونكە مەلبەندىكى ساردەدەرگاي مالان بچوك دروست ئەكرى ، بۇ ئەوۋەي لەكاتى كەردنەوۋەدا ھەواكەم بچىتەژوورەوۋە ، رەنگە ئىستە بە ھۆي پىشكەوتن و زۇر بوونى ئامپرازى گەرم كەردنەوۋە لەھەندى گوندىدا بەم شىئوۋە نەمابى . بەلام ئەوسا ئىستەش لەھەندى دىدا باو بووۋە باوۋە .

ئەو ھەولانەى كە بۇخزمەتى بەرھەمەكانى مەولەوى دراوہ .

مەولەوى شىعەرەكانى ئەوئەندە بەرز و ھونەرىن و ئەوئەندە پىرزەوقن ، لە سەردەمى ژيانى خۇيدا وتا ئەوئەندە مەش كە چاپ ھاتۆتە كايە ، شاعيران و شىعەر دۆستان لەرووى بەياز ونوسخەكانى خۇياندا بەشانازى يەوہ نوسىويانەتەوہ . كە ئەوانە ئەمىرۆ لە بەر دەستماندا سەرچاوە يەكى باشن بۇ ساخ كوردنەوہى شىعەرەكانى و تەواودارشتنى بەرھەمەكانى ، ھەر كە كوردىش دەستى بە چاپخانە گەشتوہ ، مەولەوى لە رىزى پىشەوہى ئەوشاعيرانە يە كە بەرھەمى چاپ كراوہ . ئىستەش ئەو ھەول و تەقەللا ديارانە دەست نىشان ئە كە ين كە لەم مەيدانەدا دراوہ .

۱ - چاپكردنى (عەقىدە مەرضىيە) و (فوائىح) كەى لە يەك كىتەبدا بە تىكۆشانى (فرج اللەزە كى) و (مەحى الدىن صبىرى نعىمى كانىمشكانى) لە سالى ۱۳۵۲ ھـ ، ۱۹۳۴ ز .دا . لەولاتى مىسر و كەسى دووہم بۆتە بلاوكەرەوہى .

۲ - رۆحى مەولەوى لە دوو بەرگ دا . كە وەرگىرانى شىعەرەكانى مەولوى يە لە ھەورامى يەوہ بۇ شىوہى سلىمانى . بەرگى يە كەم ۱۹۳۵ . بەرگى دووہم ۱۹۴۰ . لەلايەن پىرەمىردەوہ .

۳ - مەولەوى و شىعەرى موناسەبەت : وتارىكى بەنرخ و پىرپايەخى مامۆستا گۆرانە كە لە ژمارەكانى (۸ - ۹ - ۱۰) ي گۆقارى (ھەولير) دا بلاوى كىردوتەوہ . سالى ۱۹۵۰ ز .

۴ - مېژووى ئەدەبى كوردى ، شاكارى خوالىخۆشبو علاءالدىن سەجادى كە لە چەند پەرە يە كدا باسىكى شايانى لە سەر مەولەوى كىردووہ . سالى ۱۹۵۲ ز .

۵ - ديوانى مەولەوى : ئامادە كىردنى بەرئىز مامۆستا مەلا عەبدولكەرەمى مودەرىس لە سالى ۱۹۶۱ دا كە ئەمە گەورە ترين دەروازە بوو لە رووى گيانى مەولەويدا كرايەوہ .

۶ - ئەدەبى كوردى وليكۆلىنەوہى ئەدەبى كوردى خوالىخۆشبو علاءالدىن

سەجادی . سالی ۱۹۶۸ ز . لەم بەرھەمەشدا لیکۆلینەووەیەکی باش لە سەر مەولەوی
کراوە .

۷- الفضیلة : بەرھەمیکی مەولەوی بە زمانی عەرەبی . بەرێز مامۆستا مەلا
عەبدولکەریم بە زمانی عەرەبی لیکۆلینەووەیەکی شایانی لە سەر ئەم شاکارە کردووە و
سالی ۱۹۷۷ چاپ بوە .

۸- عەقیدە مەرزیه : بەرھەمیکی تری مەولەوی بە شینووی ئاخافتنی جاف لە
لایەن مامۆستا مەلا عەبدولکەریم و خوالیخۆشبو مەلا فاتیحی کورپەووە شی
کراوە تەووە .

۹- مەولەوی و سروشت : نوسینی بەرێز عەلی شێخ عومەر قەرەداخی .

۱۰- لیریکی شاعیری گەورە کورد مەولەوی : تیزی دکتۆرای کاک ئەنوەر قادر
مەحمەدە و سالی ۱۹۹۱ لە ستۆکھۆلم چاپ بووە .

۱۱- دیوانی مەولەوی ، بەرگی یە کەم : وەرگێرانی شیعرەکانی مەولەوی بۆ سۆرانی
لە لایەن بەرێز مامۆستا مەحمەد ئەمین ئەردەلانی یەووە . ۱۹۹۱ ز
۱۲- میهرەجانی مەولەوی : کۆمەلیک و تاری میهرەجانە کە یەو بە شینووی کتیبی
چاپ بوە .

۱۳- ریسالە عیشتق : لیکۆلینەووەیە کە لە لایەن خوالیخۆشبوو دکتۆر سدیق موفتی
زادەووە کراوە لە سەر نیووی دیوانی مەولەوی .

۱۴- مولوی فی وثائق قدیمە : و تارینکە بە زمانی عەرەبی لە لایەن کاک رەئوف
عوسمانەووە کە گۆشە یەکی پرشنگداری ژینانی مەولەوی ئەخاتە روو . کاروان ژمان ۱۳
- ۱۹۸۳ .

۱۵- یادی مەردان : دانراوی بەرێز مامۆستا مەلا عەبدولکەریمی مودەرریس .
بەرگی دوو م . لەم کتیبەدا یادینکی باش لە مەولەوی کراوە تەووە و چە پکین نامەیشی

چاپ كراوه كه به فارسی بۆ دوست و هاوړيكانی نوسیووه.

۱۶ - دوو وتاری خوالیخوشبو ماموستا سید تاهیری هاشمی كه له دوو ژماره ی گونثاری (سره) دا بلاو كراونه ته وه. به داخه وه ژماره كانم نه زانی به لام ئه زانم دوو وتاری به كه لکن .

۱۷ - كونگره ی مهولهوی : له سالی ۱۳۷۱ ، ۱۹۹۲ دا كونگره یه كه له سنی رۆژدا له سه رژیان و شیعری مهولهوی به ستراو پاشانیش له سالی ۱۹۹۵ دا به شیوه ی كتیب چاپ بوو .

آدرس: ارومیه - صندوق پستی ۷۱۷ - تلفن ۴۵۷۰۰

قیمت ۶۵ تومان